SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja

Druk nr 3367

Warszawa, 29 października 2026 r.

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie niektórych ustaw w celu likwidacji Funduszu Kościelnego.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy panią posłankę Annę Marię Żukowską.

(-) Bożena Borowiec; (-) Włodzimierz Czarzasty; (-) Jacek Czerniak; (-) Agnieszka Dziemianowicz-Bąk; (-) Krzysztof Gawkowski; (-) Daria Gosek-Popiołek; (-) Katarzyna Kotula; (-) Piotr Kowal; (-) Anita Kucharska-Dziedzic; (-) Marcin Kulasek; (-) Wanda Nowicka; (-) Dorota Olko; (-) Arkadiusz Sikora; (-) Wiesław Szczepański; (-) Andrzej Szejna; (-) Tadeusz Tomaszewski; (-) Tomasz Trela; (-) Katarzyna Ueberhan; (-) Joanna Wicha; (-) Dariusz Wieczorek; (-) Anna Maria Żukowska.

Tłoczono z polecenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Projekt

U S T A W A

z dnia …… 2026 r.

o zmianie niektórych ustaw w celu likwidacji Funduszu Kościelnego[1)]

Art. 1. W ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2026 r. poz. 26, 199, 252, 426, 473 i 734) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 4 w pkt 2 lit. f otrzymuje brzmienie:

„f) duchowny niebędący członkiem zakonu lub misjonarzem w okresach pracy na terenach misyjnych albo zwierzchnia instytucja kościelna lub związku wyznaniowego, w stosunku do członków swych zakonów lub misjonarzy w okresach pracy na terenach misyjnych albo, za zgodą Zakładu, inna zwierzchnia instytucja kościelna lub związku wyznaniowego w stosunku do duchownych objętych tą zgodą,”;

2) art. 11 otrzymuje brzmienie:

„Art. 11. 1. Obowiązkowo ubezpieczeniu chorobowemu podlegają osoby wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 1, 3, 12 i 23 a także osoby duchowne, z wyłączeniem misjonarzy w okresach pracy na terenach misyjnych oraz członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych.

2. Dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu podlegają na swój wniosek osoby objęte obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi, wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 2, 4–5a, 7b, 8 oraz osoby duchowne będące członkami zakonów kontemplacyjnych klauzurowych.”;

3) w art. 16:

a) ust. 10 – 11 otrzymują brzmienie:

„10. Składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe osób, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 10 podlegających obowiązkowo tym ubezpieczeniom, finansują:

[1)] Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego, ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ustawę z dnia 24 kwietnia 2004 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie oraz ustawę z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

1) duchowni – w wysokości 50% składki oraz zwierzchnia instytucja kościelna lub związku wyznaniowego – w wysokości 50% składki;

2) zwierzchnia instytucja kościelna lub związku wyznaniowego – w wysokości 100% składki za członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych, misjonarzy w okresach pracy na terenach misyjnych oraz za innych duchownych objętych zgodą Zakładu, o której mowa w art. 4 pkt 2 lit. f.

10a. Składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe duchownych, o których mowa w art. 9 ust. 1a, finansuje duchowny lub zwierzchnia instytucja kościelna lub związku wyznaniowego, zgodnie z ust. 10 pkt 1, w części obliczonej od różnicy podstawy wymiaru składek określonej w art. 18 ust. 4 pkt 5a i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z innego tytułu, z którego duchowny podlega tym ubezpieczeniom obowiązkowo.”,

11. Składki na ubezpieczenia chorobowe, emerytalne i rentowe duchownych podlegających dobrowolnie tym ubezpieczeniom finansują, z własnych środków, sami ubezpieczeni albo w przypadku osoby, o której mowa w art. 11 ust. 2, zwierzchnia instytucja kościelna lub związku wyznaniowego.”,

b) po ust. 11 dodaje się ust. 11a w brzmieniu:

„11a. Składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe duchownych deklarujących do podstawy wymiaru składek kwotę wyższą niż określona w art. 18 ust. 4 pkt 5a i ust. 4c finansują w całości, z własnych środków, ubezpieczeni albo zwierzchnia instytucja kościelna lub związku wyznaniowego w przypadku duchownego, o którym mowa w ust. 10 pkt 2.”;

4) w art. 17:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe oraz chorobowe za ubezpieczonych, o których mowa w art. 16 ust. 1–3, 5, 6, 9, 10 pkt 2, ust. 11 i 12, obliczają, rozliczają i przekazują co miesiąc do Zakładu w całości płatnicy składek.”,

b) po ust. 2a dodaje się ust. 2b brzmieniu:

„2b. Składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe ubezpieczonych, o których mowa w art. 16 ust. 10 pkt 1:

1) obliczają i opłacają do Zakładu duchowni – w wysokości 50% składki;

2) opłacają do Zakładu zwierzchnie instytucje kościelne lub związku wyznaniowego – w wysokości 50%.”;

5) w art. 36 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Obowiązek zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych osób określonych w art. 6 ust. 1 pkt 1–4, 6–9b, 11, 12, 19–22, ust. 2, 2a i 2d, osób współpracujących, o których mowa w art. 8 ust. 11, a także duchownych będących członkami zakonów kontemplacyjnych klauzurowych, misjonarzy w okresach pracy na terenach misyjnych oraz za innych duchownych objętych zgodą Zakładu, o której mowa w art. 4 pkt 2 lit. f, należy do płatnika składek.”;

6) w art. 43 po ust. 5d dodaje się ust. 5e w brzmieniu:

„5e. Zakład informuje dany kościół lub związek wyznaniowy o zgłoszeniu, o którym mowa w ust. 1, osoby fizycznej, która wskazała przynależność do tego kościoła lub związku wyznaniowego w tym zgłoszeniu.”;

7) w art. 43 ust. 4 i 5 otrzymują brzmienie:

„4. Zgłoszenie płatnika składek – osoby fizycznej zawiera w szczególności następujące dane: numery NIP i REGON, a w razie gdy płatnikowi składek nie nadano tych numerów lub jednego z nich – numer PESEL lub serię i numer dowodu osobistego albo paszportu, nazwisko, imię pierwsze i drugie, datę i miejsce urodzenia, obywatelstwo, rodzaj i numer uprawnienia, na podstawie którego prowadzona jest pozarolnicza działalność, nazwę organu wydającego uprawnienie oraz datę jego wydania, w przypadku duchownych – nazwę kościoła lub związku wyznaniowego figurującego w odpowiednim rejestrze prowadzonym przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych wraz z numerem, pod którym figuruje kościół lub związek wyznaniowy w tym rejestrze, nazwę skróconą firmy, pod którą prowadzona jest pozarolnicza działalność, datę powstania obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, wykaz rachunków bankowych, adres siedziby, adres zamieszkania, jeżeli jest inny niż adres siedziby, adres do korespondencji, adres prowadzenia działalności.

5. Zgłoszenie płatnika składek – osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej zawiera w szczególności następujące dane: numery NIP i REGON, nazwę skróconą płatnika, nazwę zgodną z aktem prawnym konstytuującym płatnika, nazwę organu założycielskiego płatnika, występowanie obowiązku wpisu do rejestru lub ewidencji, nazwę organu rejestrowego lub ewidencyjnego, datę i numer wpisu do rejestru lub ewidencji, w przypadku zwierzchniej

instytucji kościelnej lub związku wyznaniowego – nazwę kościoła lub związku wyznaniowego figurującego w odpowiednim rejestrze prowadzonym przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych wraz z numerem, pod którym figuruje kościół lub związek wyznaniowy w tym rejestrze, datę powstania obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, wykaz rachunków bankowych, adres siedziby i adres do korespondencji, adres prowadzenia działalności.”;

8) w art. 45 w ust. 1 po pkt 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:

„2a) ewidencjonuje się nazwę kościoła lub związku wyznaniowego figurującego w odpowiednim rejestrze prowadzonym przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych wraz z numerem, pod którym figuruje kościół lub związek wyznaniowy w tym rejestrze;”;

9) po art. 48c dodaje się art. 48ca w brzmieniu:

„Art. 48ca. 1. Duchowny, którego składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe finansowane są na zasadach określonych w art. 16 ust. 10 pkt 1, na żądanie Zakładu, jest obowiązany przedstawić zaświadczenie wydane przez kościół lub związek wyznaniowy potwierdzające przynależność do tego kościoła lub związku wyznaniowego, w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania, pod rygorem stwierdzenia w drodze decyzji Zakładu niepodlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym osoby zgłoszonej jako duchowny.

2. Zakład może żądać od ubezpieczonego zaświadczenia o przynależności do kościoła lub związku wyznaniowego albo ma uzasadnione wątpliwości co do aktualności, poprawności lub kompletności tych informacji.

3. Jeżeli po przeprowadzonym postępowaniu wyjaśniającym lub kontroli wykonywania przez płatnika składek obowiązków z zakresu ubezpieczeń społecznych stwierdzono brak przynależności do kościoła lub związku wyznaniowego osoby zgłoszonej do ubezpieczeń jako duchownego, Zakład wydaje decyzję, o której mowa w ust. 1, osobie zgłoszonej do ubezpieczeń jako duchowny oraz wskazanemu przez niego na dokumencie zgłoszeniowym płatnika składek kościołowi lub związkowi wyznaniowemu.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. poz. 87, z 1969 r. poz. 95 oraz z 1998 r. poz. 887) uchyla się art. 8-10.

Art. 3. W ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292, z 2025 r. poz. 1168 i 1673 oraz z 2026 r. poz. 483) w art. 83b:

1) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Przychodem Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków są wpływy z kar pieniężnych, o których mowa w art. 107a–107e, jak również dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej.”;

2) w ust. 4 w pkt 2 na końcu zdania dodaje się przecinek i dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 24 kwietnia 2004 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2024 r. poz. 1761, z 2025 r. poz. 1338 oraz z 2026 r. poz. 1040) w art. 27ab:

1) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Do zadań Funduszu należy dotowanie działalności charytatywno-opiekuńczej prowadzonej przez kościoły i związki wyznaniowe w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. z 2023 r. poz. 265).”;

2) w ust. 4 w pkt 4 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 5 w brzmieniu:

„5) dotacje celowe z budżetu państwa na realizację zadania, o którym mowa w ust. 1a.”;

3) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Przewodniczący Komitetu określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zadania, na które są przeznaczane środki Funduszu, oraz szczegółowe zasady gospodarki finansowej Funduszu, uwzględniając potrzebę prowadzenia odrębnej gospodarki finansowej w zakresie realizacji zadań dotyczących wsparcia organizacji pożytku publicznego oraz kościołów i związków wyznaniowych, a także potrzebę skutecznego i racjonalnego wykorzystania środków Funduszu oraz osiągnięcia celów, dla których Fundusz został utworzony.”.

Art. 5. W ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1461, z późn. zm.[2)]) w art. 86:

1) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

[2)] Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2025 r. poz. 1083, 1461, 1537, 1739 oraz z 2026 r. poz. 26, 203, 791, 972, 986 i 1007.

„4. Składki na ubezpieczenie zdrowotne:

1) duchownych będących podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych lub zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów osób duchownych, są finansowane i opłacane przez osoby duchowne,

2) alumnów wyższych seminariów duchownych i teologicznych, postulantów, nowicjuszy i juniorystów, są finansowane i opłacane przez wyższe seminarium duchowne albo teologiczne lub zakon albo jego odpowiednik,

3) duchownych nie będących podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych lub zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów osób duchownych, są finansowane i opłacane przez zwierzchnią instytucję kościelną lub związku wyznaniowego.”;

2) uchyla się ust. 5.

Art. 6. 1. Za duchownych, którzy do dnia 31 grudnia 2026 r. podlegają z tego tytułu ubezpieczeniom społecznym lub ubezpieczeniu zdrowotnemu, płatnicy składek składają deklaracje rozliczeniowe wraz z imiennymi raportami miesięcznymi za grudzień 2026 r. oraz opłacają składki zgodnie z przepisami ustaw zmienianych w art. 1 i 5, w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie niniejszych przepisów.

2. Do okresów przed dniem wejścia w życie ustawy, za które składki nie uległy przedawnieniu, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

3. Nienależnie opłacone składki za okres przed dniem wejścia w życie ustawy w części finansowanej z Funduszu Kościelnego przekazuje się na dochody budżetu państwa.

Art. 7. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2027 r.

Uzasadnienie

Celem projektu jest uregulowanie zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym oraz udziału środków publicznych w finansowaniu składek na ubezpieczenia społeczne opłacanych za duchownych poprzez odejście od finansowania tych składek z Funduszu Kościelnego.

Ubezpieczenia społeczne osób duchownych zawarte są w przepisach ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2026 r. poz. 26, 199, 252, 426, 473 i 734).

Duchownymi w myśl przepisów tej ustawy są: osoby przyjęte do stanu duchownego według reguł lub przepisów określonych przez poszczególne kościoły lub związki wyznaniowe, członkowie zakonów męskich i żeńskich Kościoła Katolickiego, innych kościołów i związków wyznaniowych, a także osoby nie będące jeszcze duchownymi, tj. alumni seminariów duchownych, nowicjusze, postulanci i junioryści, od dnia ukończenia przez nich 25 lat.

Osoby duchowne obowiązkowo podlegają ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym oraz ubezpieczeniu wypadkowemu (art. 6 ust. 1 pkt 10, art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych), natomiast ubezpieczenie chorobowe tych osób jest dobrowolne. Do tego ostatniego ubezpieczenia duchowni mogą przystąpić na swój dobrowolny wniosek (art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych).

Obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym osoby duchowne podlegają w okresie od dnia przyjęcia do stanu duchownego do dnia wystąpienia z tego stanu, a w przypadku alumnów seminariów duchownych, nowicjuszów, postulantów i juniorystów – od dnia ukończenia 25 lat (art. 13 pkt 10 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych). Fundusz Kościelny finansuje składki na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe duchownych, nie podlegających tym ubezpieczeniom z innych tytułów, w wysokości 80%, a za członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych i misjonarzy w okresach pracy na terenach misyjnych w wysokości 100% (art. 16 ust. 10 i 10a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych).

W zakresie zasad rozstrzygania obowiązkowych tytułów do ubezpieczeń, podleganie duchownego ma charakter względny, tj. jeśli występuje zbieg tego tytułu z innym tytułem podlegania ubezpieczeniom społecznym, z którego podstawa wymiaru jest równa lub wyższa minimalnemu wynagrodzeniu za pracę, to podleganie z tytułu bycia osobą duchowną staje się dobrowolne. Duchowny będzie podlegać dodatkowo ubezpieczeniom z tego tytułu dopiero w sytuacji, gdy otrzymywane przez niego wynagrodzenie z umowy o pracę będzie niższe od

minimalnego wynagrodzenia. Natomiast w przypadku, gdy duchowny rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej zostanie objęty obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi jako prowadzący tą działalność.

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób duchownych stanowi kwota deklarowana, nie niższa niż minimalne wynagrodzenie za pracę, ustalona na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. z 2024 r. poz. 1773) – art. 18 ust. 4 pkt 5a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych). Duchowni mogą zadeklarować do podstawy wymiaru kwotę wyższą, jednak składki naliczone od różnicy pomiędzy kwotą zadeklarowaną, a kwotą minimalnego wynagrodzenia opłacają i finansują sami duchowni, z wyjątkiem misjonarzy oraz członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych, za których składki finansują instytucje diecezjalne i zakonne (art. 18 ust. 4c i ust. 11 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych).

Płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne za osoby duchowne jest duchowny niebędący członkiem zakonu albo przełożony domu zakonnego lub klasztoru w stosunku do członków swych zakonów lub - za zgodą Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) - inna zwierzchnia instytucja diecezjalna lub zakonna w stosunku do duchownych objętych tą zgodą (art. 4 pkt 2 lit. f ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych). Obowiązek dokonania zgłoszenia do ubezpieczeń oraz do dokonywania rozliczeń i opłacania składek spoczywa na osobie duchownej albo na właściwej zwierzchniej instytucji kościelnej.

Zasady ubezpieczenia zdrowotnego osób duchownych reguluje ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1461, z późn. zm[3].).

Obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu podlegają osoby duchowne oraz alumni wyższych seminariów duchownych i teologicznych, postulanci, nowicjusze i junioryści zakonów męskich i żeńskich i ich odpowiednicy, którzy nie ukończyli 25 lat, z dniem przyjęcia do wyższego seminarium duchownego albo teologicznego albo z dniem przyjęcia do zakonu albo jego odpowiedników (art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. f i ust. 21, art. 73 pkt 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych). Składki na ubezpieczenie zdrowotne tak określonych osób duchownych, z wyłączeniem osób duchownych będących podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych lub

[3] Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2025 r. poz. 1083, 1461, 1537, 1739 oraz z 2026 r. poz. 26, 203, 791, 972, 986 i 1007.

zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów osób duchownych, są finansowane z Funduszu Kościelnego, który otrzymuje dotacje z budżetu państwa (art. 86 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych). Pozostali duchowni finansują składkę z własnych środków (art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych).

Podstawą wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne duchownych będących podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych lub zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów osób duchownych jest kwota odpowiadająca kwocie minimalnego wynagrodzenia za pracę albo kwota odpowiadająca wysokości specjalnego zasiłku opiekuńczego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych (obecnie wynosi 620 zł) - dla duchownych nie będących podatnikami ww. podatków (art. 81 ust. 1 i 10 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych).

Rozliczanie składek

Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych i ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych określając zakres i wysokość składek pokrywanych z Funduszu Kościelnego, powodują comiesięczną wymagalność regulowania przez Fundusz Kościelny zobowiązań finansowych na rzecz ZUS.

Zgodnie z § 27 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 września 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1771 oraz z 2024 r. poz. 1690) ZUS sporządza, na podstawie danych wykazanych przez płatników składek w deklaracjach i deklaracjach korygujących:

a) dokumentację zbiorczą kwot składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe i zdrowotne za duchownych, podlegających finansowaniu z Funduszu Kościelnego (tzn. comiesięczne noty księgowe),
b) informację o rodzaju składek, liczbie osób, za które opłacane są składki, z podziałem na poszczególne kody tytułów ubezpieczenia, wysokości składek oraz okresie rozliczeniowym, za który opłacane są składki z Funduszu Kościelnego.

ZUS otrzymuje dofinansowanie składek poprzez wpłatę z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na wskazany rachunek ZUS.

Wykazywanie przynależności do kościoła lub związku wyznaniowego

Przepisy ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych i przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych nie przewidują obowiązku wskazywania przez duchownych danych dotyczących przynależności do kościoła bądź związku wyznaniowego.

Fundusz Kościelny

Fundusz Kościelny został utworzony i funkcjonuje na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. poz. 87, z 1969 r. poz. 95 oraz z 1998 r. poz. 887). Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy Fundusz Kościelny świadczy na następujące cele:

1) utrzymanie i odbudowa kościołów;

2) udzielanie duchownym pomocy, materialnej i lekarskiej oraz organizowanie dla nich domów wypoczynkowych;

3) opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne duchownych zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2026 r. poz. 26, 199, 252, 426, 473 i 734);

4) wykonywanie działalności charytatywno-opiekuńczej.

Natomiast w myśl art. 10 tej ustawy przypisuje nadzór nad Funduszem Kościelnym ministrowi właściwemu do spraw administracji, a także zawiera przepis delegujący do wydania przez Radę Ministrów aktu wykonawczego dotyczącego organizacji i funkcjonowania Funduszu Kościelnego.

Zakres zmian

Obecne realia społeczno-gospodarcze oraz nieprzystosowanie do obecnych uwarunkowań prawnych rozwiązań, które leżały u podstaw tworzenia celów i zadań Funduszu Kościelnego powodują, że niezbędne jest podjęcie działań i interwencji ustawodawczej w zakresie środków wydatkowanych za pośrednictwem Funduszu Kościelnego będących środkami budżetu państwa w części przeznaczonej na składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne. Dążenie do zapewnienia ich jawności i przejrzystości, oraz kontroli nad tą częścią finansów publicznych, przy jednoczesnym zagwarantowaniu wzrostu efektywności rozdysponowania środków publicznych w zakresie objętym projektowanymi zmianami przyświecało głównym założeniom dotyczącym:

a) określenia nowych źródeł finansowania obecnych zadań Funduszu Kościelnego w odniesieniu do wydatków na utrzymanie, ochronę i odbudowę budynków sakralnych, mających status zabytków, a należących do kościołów i związków wyznaniowych,
b) rozłożenia partycypacji w kosztach uiszczania składek na ubezpieczenia społeczne za duchownych między kościoły i związki wyznaniowe oraz duchownych,
c) zagwarantowania w pełnym zakresie konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego w stosunku do osób duchownych (art. 67 ust. 1 Konstytucji RP) w takim samym zakresie, w jakim korzystają z niego inne grupy społeczno-zawodowe,
d) zapewnienia możliwości kontroli przez ZUS prawidłowości zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego osoby duchownej w celu weryfikacji posiadania tego statusu przez danego ubezpieczonego oraz zasadności i prawidłowości finansowania lub opłacania składek za niego przez instytucje kościelne lub związki wyznaniowe.

Propozycje rozwiązań

Wszystkie osoby duchowne nadal będą obowiązkowo podlegać z tego tytułu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym oraz wypadkowemu.

Modyfikacji ulegną zasady podlegania ubezpieczeniu chorobowemu, które będzie uregulowane w sposób odmienny wobec:

a) członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych – ma być dobrowolne,
b) misjonarzy przebywających na misjach – nie przewiduje się podlegania temu ubezpieczeniu,
c) pozostałych osób duchownych – mają podlegać mu obowiązkowo.

Tytuł duchownego, tak jak funkcjonuje w obecnie obowiązujących przepisach, będzie nadal miał charakter względny. W tym zakresie brak jest zmian w przepisach.

Osoby duchowne, które podlegają z tego tytułu ubezpieczeniom społecznym, podzielono na dwie grupy:

1) członkowie zakonów kontemplacyjnych klauzurowych oraz misjonarze przebywający na misjach.

Grupa ta liczy 3,6 tys. osób podlegających ubezpieczeniom społecznym (dane ZUS na 31.12.2024 r.). Obecnie składki za te osoby w 100% finansuje i odprowadza Fundusz Kościelny, natomiast funkcje płatnika składek (z wyjątkiem odprowadzania składek) w praktyce wykonują za te osoby co do zasady właściwe instytucje diecezjalne lub zakonne.

Są to duchowni, którzy albo nie podejmują żadnej aktywności poza przebywaniem w zakonie, w tym nie pobierają opłat za czynności duszpasterskie, albo podejmują taką

aktywność, lecz z reguły w krajach, z którymi Polskę nie łączą umowy dwustronne o zabezpieczeniu społecznym. W rezultacie nie ma możliwości, aby bezpośrednio partycypowały one w finansowaniu odprowadzanych za nie składek na ubezpieczenia społeczne.

Dlatego za te osoby duchowne składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe będą finansowane w całości ze środków kościelnych.
Kwotę deklaruje i przekazuje w dokumentach ubezpieczeniowych do ZUS płatnik składek, którym w odniesieniu do tej grupy jest właściwa instytucja kościelna, pod której władzą znajduje się duchowny.

2) pozostali duchowni.

Grupa ta liczy 15,3 tys. osób podlegających ubezpieczeniom społecznym (dane ZUS na 31.12.2024 r.). Są to w dużej części duchowni, którzy są podatnikami zryczałtowanego podatku od przychodów osób duchownych (np. proboszczowie, wikariusze) i odprowadzają go w formie ryczałtu w wysokości uzależnionej od wielkości parafii. Obecnie składki za te osoby w 20% są finansowane przez nie same, a w 80% przez Fundusz Kościelny. Funkcje płatnika składek wobec tych osób wykonują albo same osoby ubezpieczone, albo za zgodą ZUS właściwe instytucje kościelne. W grupie tej dominują osoby, które pobierają opłaty za czynności duszpasterskie (np. ofiary w związku z intencjami mszalnymi, ofiary za udzielenie sakramentu małżeństwa czy darowizny otrzymywane podczas kolędy). Osiągają one więc przychody, które podlegają opodatkowaniu na szczególnych zasadach. Z tego powodu osoby te mogą partycypować w finansowaniu odprowadzanych za nich składek na ubezpieczenia społeczne.

Za duchownych składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe będą opłacane w zróżnicowany sposób ze względu na podmiot, z którego środków składki są pokrywane:

a) w stosunku do członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych oraz misjonarzy (100% kwoty składek należnych finansuje instytucja kościelna lub związek wyznaniowy) płatnikiem składek będzie właściwa instytucja kościelna lub związek wyznaniowy, zarówno jeśli podstawę wymiaru składek będzie stanowiła kwota najniższej podstawy wymiaru, czyli kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę, jak i wówczas gdy za duchownego zadeklarowana zostanie wyższa kwota podstawy wymiaru składek; przyjmuje się, że wewnętrzne przepisy danych kościołów lub związków wyznaniowych będą regulowały tę sytuację. Deklarowana kwota podstawy wymiaru składek wyższa niż minimalne wynagrodzenie będzie

wykazywana przez płatnika składek, którym w odniesieniu do tej grupy jest właściwa instytucja kościelna, pod której władzą znajduje się duchowny.

b) w stosunku do pozostałych duchownych (50% kwoty składek należnych od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę pokrywane będzie przez kościół lub związek wyznaniowy, a 50% – przez duchownego). Płatnikiem składek co do zasady będzie duchowny, chyba że – tak jak w obecnym stanie prawnym – za zgodą ZUS pełnienie funkcji płatnika składek obejmie właściwa instytucja kościelna lub związek wyznaniowy. W przypadku zadeklarowania przez duchownego jako podstawy wymiaru kwoty wyższej niż kwota minimalnego wynagrodzenia, cała kwota przewyższająca kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę będzie finansowana przez duchownego, chyba że osoba duchowna oraz właściwa instytucja kościelna zawrą porozumienie, zatwierdzane przez ZUS w drodze decyzji, w którym ustalą inne zasady opłacania składek za tę osobę w części należącej do duchownego i instytucji kościelnej lub związku wyznaniowego.

Zgodnie z obecnymi regulacjami funkcje płatników składek za osoby duchowne wykonują same osoby duchowne lub instytucje diecezjalne i zakonne. Przepisy te obowiązują od wielu lat, zatem wykonywanie obowiązków z nich wynikających nie nastręcza im obecnie istotnych trudności. W części, w której obowiązki płatników składek wykonują instytucje diecezjalne i duchowne, a składki finansowane są z Funduszu Kościelnego, płatnicy składek jedynie składają stosowne deklaracje do ZUS, a rozliczenia następują między Funduszem Kościelnym a ZUS.

Dlatego proponuje się, aby płatnikiem składek wobec:

a) członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych oraz misjonarzy przebywających na misjach były właściwe instytucje kościelne, pod władzą których osoby te pozostają, zarówno w zakresie opłacania składek za te osoby (również składek od zadeklarowanych kwot ponad minimalne wynagrodzenie za pracę), jak również w odniesieniu do obowiązku składania stosownych deklaracji za ubezpieczonych

b) pozostałych duchownych były osoby duchowne, z zastrzeżeniem, że będą one składały stosowne deklaracje, a opłacały składki tylko w części, w której z mocy ustawy lub porozumienia są do tego obowiązane, natomiast w pozostałej części – rozliczenia będą odbywały się między właściwą instytucją kościelną a ZUS.

Zasady podlegania i opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne

Proponuje się utrzymanie obecnych zasad dotyczących podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu.

Podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne duchownych stanowić będzie:

a) kwota odpowiadająca kwocie minimalnego wynagrodzenia za pracę – wobec duchownych będących podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych lub zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów osób duchownych; ta grupa ubezpieczonych sama w 100% finansowałaby składkę na ubezpieczenie zdrowotne (pozostawienie obecnie obowiązujących zasad),

b) kwota odpowiadająca wysokości specjalnego zasiłku opiekuńczego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych – dla duchownych nie będących podatnikami ww. podatków; za tę grupę ubezpieczonych w 100% finansowałaby i opłacałaby składkę na ubezpieczenie zdrowotne właściwa instytucja kościelna lub związek wyznaniowy.

Przynależność duchownego do kościoła lub związku wyznaniowego

W celu zidentyfikowania ubezpieczonego w zakresie przynależności do poszczególnych kościołów i związków wyznaniowych należy wprowadzić obowiązek wykazywania tych danych przez duchownych, którzy pełnią funkcję płatników składek, a 50% albo 100% należnych za nich składek ma finansować właściwa instytucja kościelna bądź wyznaniowa.

Dlatego konieczna zmiana polegać ma na rozszerzeniu danych płatnika składek będącego instytucją kościelną, jak i osoby fizycznej – duchownego o dane dotyczące przynależności do poszczególnych kościołów, związków wyznaniowych bądź wyodrębnionych w ich ramach jednostek organizacyjnych.

Dane te są wykazywane na dokumencie zgłoszeniowym płatnika składek przekazywanym do ZUS.

Ten zakres danych będzie podlegał kontroli przez ZUS w celu potwierdzenia prawidłowości zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego osoby duchownej wskazującej przynależność do określonego kościoła lub związku wyznaniowego, z uwagi na fakt współfinansowania składek na ubezpieczenia społeczne przez instytucje kościelne lub związki wyznaniowe. Zmiana ta zatem będzie korzystna również dla kościołów i związków wyznaniowych, gdyż uszczelni wydatkowanie środków finansowych należących do kościołów i związków wyznaniowych.

W przypadku duchownych będących płatnikami składek na własne ubezpieczenia i finansujących 50% ich wysokości, ZUS zawiadomi właściwy kościół lub związek wyznaniowy o wykazaniu przynależności do danego kościoła lub związku wyznaniowego w zgłoszeniu osoby fizycznej jako płatnika składek.

Fundusz Kościelny

Wobec zmian wprowadzonych w zakresie ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego duchownych konieczne jest uchylenie art. 9 i 10 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego.

Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków

Zachowana będzie partycypacja środków publicznych w zakresie koniecznych nakładów na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich obiektów sakralnych i kościelnych, które mają wartość zabytkową.

Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków w tym zakresie będzie otrzymywał dotacje celowe z budżetu państwa.

Fundusz Wspierania Organizacji Pożytku Publicznego

Dodatkowo przewiduje się dodanie Funduszowi Wspierania Organizacji Pożytku Publicznego dodatkowego zadania w zakresie dotowania działalności charytatywno-opiekuńczej prowadzonej przez kościoły i związki wyznaniowe. W tym celu będzie on uzyskiwał dotacje celowe z budżetu państwa.

Świadczenia z ubezpieczeń społecznych, Fundusz Pracy i Fundusz Solidarnościowy.

W zakresie zasad ustalania prawa i wysokości świadczeń z ubezpieczenia społecznego, w razie choroby i macierzyństwa obowiązujące przepisy nie uległyby zmianie. Podobnie nie zmienią się przepisy dotyczące obowiązku odprowadzania składki na Fundusz Pracy i Fundusz Solidarnościowy.

Wejście w życie przepisów

Projektowane zmiany będą mogły wejść w życie od 1 stycznia 2027 r., z uwagi na to, że dotyczą one sfery danin publicznych. Zmiany dotyczące uprawnień i obowiązków z tego zakresu mogą bowiem wchodzić w życie wyłącznie z początkiem roku kalendarzowego.

Projekt przewiduje zmiany ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. poz. 87, z 1969 r. poz. 95 oraz z 1998 r. poz. 887), z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2026

r. poz. 26, 199, 252, 426, 473 i 734), z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292, z 2025 r. poz. 1168 i 1673 oraz z 2026 r. poz. 483), z dnia 24 kwietnia 2004 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2024 r. poz. 1761, z 2025 r. poz. 1338 oraz z 2026 r. poz. 1040) oraz ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1461, z późn. zm.).

W ocenie projektodawcy przedmiot projektowanej regulacji nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Projektowana ustawa nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. z 2002 r. poz. 2039 oraz z 2024 r. poz. 597) i w związku z tym nie podlega notyfikacji.

DEKLAROWANE SKUTKI REGULACJI (DSR)
projektu ustawy

Informacja o projekcie

a) Tytuł projektu:

o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw

b) Przedstawiciel wnioskodawcy:

Anna-Maria Żukowska

I. Część wstępna

[1] Zwięzły opis zidentyfikowanego problemu i proponowanych rozwiązań.

Celem projektu jest uregulowanie zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym oraz udziału środków publicznych w finansowaniu składek na ubezpieczenia społeczne opłacanych za duchownych poprzez odejście od finansowania tych składek z Funduszu Kościelnego. Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym osób duchownych określa ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. W myśl przepisów tej ustawy duchownymi są osoby przyjęte do stanu duchownego według reguł lub przepisów określonych przez poszczególne kościoły lub związki wyznaniowe, członkowie zakonów męskich i żeńskich Kościoła Katolickiego oraz innych kościołów i związków wyznaniowych, a także alumni seminariów duchownych, nowicjusze, postulanci i junioryści, od dnia ukończenia przez nich 25 lat. Osoby duchowne obowiązkowo podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym oraz wypadkowemu, natomiast ubezpieczenie chorobowe jest dla nich dobrowolne. Obowiązek ubezpieczeń społecznych powstaje od dnia przyjęcia do stanu duchownego do dnia wystąpienia z tego stanu, a w przypadku alumnów seminariów duchownych, nowicjuszy, postulantów i juniorystów – od dnia ukończenia 25 lat. Fundusz Kościelny finansuje składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe duchownych niepodlegających tym ubezpieczeniom z innych tytułów w wysokości 80%, a w przypadku członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych oraz misjonarzy w okresach pracy na terenach misyjnych – w wysokości 100%. Podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu bycia duchownym ma charakter względny. W przypadku zbiegu tego tytułu z innym tytułem do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych, z którego podstawa wymiaru składek jest równa lub wyższa minimalnemu wynagrodzeniu za pracę, podleganie ubezpieczeniom z tytułu bycia osobą duchowną staje się dobrowolne. W przypadku gdy podstawa

wymiaru składek z innego tytułu jest niższa od minimalnego wynagrodzenia, duchowny podlega dodatkowo ubezpieczeniom z tego tytułu.

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób duchownych stanowi kwota deklarowana, nie niższa niż minimalne wynagrodzenie za pracę. Duchowni mogą zadeklarować wyższą podstawę wymiaru składek, jednak składki naliczone od różnicy pomiędzy kwotą zadeklarowaną a kwotą minimalnego wynagrodzenia finansują sami, z wyjątkiem misjonarzy oraz członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych, za których składki finansują instytucje diecezjalne i zakonne.

Płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne jest duchowny niebędący członkiem zakonu albo przełożony domu zakonnego lub klasztoru w stosunku do członków zakonu, a także – za zgodą Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – inna zwierzchnia instytucja diecezjalna lub zakonna.

Zasady ubezpieczenia zdrowotnego osób duchownych określa ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu podlegają osoby duchowne, a także alumni wyższych seminariów duchownych i teologicznych, postulanci, nowicjusze i junioryści zakonów męskich i żeńskich oraz ich odpowiednicy, którzy nie ukończyli 25 lat.

Składki na ubezpieczenie zdrowotne duchownych niebędących podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych lub zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów osób duchownych są finansowane z Funduszu Kościelnego, który otrzymuje dotacje z budżetu państwa. Pozostali duchowni finansują składkę zdrowotną z własnych środków. Podstawą wymiaru składki zdrowotnej jest odpowiednio kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę albo kwota odpowiadająca wysokości specjalnego zasiłku opiekuńczego, określona na 620 zł.

Obowiązujące przepisy przewidują comiesięczne regulowanie przez Fundusz Kościelny zobowiązań finansowych wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. ZUS sporządza na podstawie danych przekazywanych przez płatników składek dokumentację zbiorczą obejmującą kwoty składek finansowanych z Funduszu Kościelnego oraz informacje o rodzaju składek, liczbie ubezpieczonych, wysokości składek i okresach rozliczeniowych. Dofinansowanie składek przekazywane jest na rachunek ZUS ze środków Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Obowiązujące przepisy nie przewidują obowiązku wskazywania przez duchownych danych dotyczących przynależności do kościoła lub związku wyznaniowego. Ogranicza to możliwość weryfikacji prawidłowości zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego oraz zasadności finansowania składek za osoby zgłoszone jako duchowni.

Fundusz Kościelny został utworzony na podstawie ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego. Do jego zadań należy utrzymanie i odbudowa kościołów, udzielanie duchownym pomocy materialnej i lekarskiej oraz organizowanie dla nich domów wypoczynkowych, opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne duchownych, a także wykonywanie działalności charytatywno-opiekuńczej.

Obecne realia społeczno-gospodarcze oraz nieprzystosowanie rozwiązań, które leżały u podstaw utworzenia Funduszu Kościelnego, do aktualnych uwarunkowań prawnych uzasadniają potrzebę interwencji ustawodawczej w zakresie finansowania składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne duchownych ze środków budżetu państwa.

Projektowane zmiany mają na celu zapewnienie jawności, przejrzystości i kontroli wydatkowania środków publicznych, zwiększenie efektywności ich rozdysponowania, rozłożenie kosztów finansowania składek na ubezpieczenia społeczne między duchownych oraz kościoły i związki wyznaniowe, a także zapewnienie możliwości weryfikacji przez ZUS prawidłowości zgłoszeń do ubezpieczeń osób duchownych. Jednocześnie zakłada się zachowanie konstytucyjnego prawa duchownych do zabezpieczenia społecznego oraz określenie nowych źródeł finansowania dotychczasowych zadań Funduszu Kościelnego związanych z ochroną i odbudową zabytkowych obiektów sakralnych.

[2] Czy były rozważane rozwiązania alternatywne?

- Tak
- **Nie**

Brak jest możliwości osiągnięcia celu projektu za pomocą rozwiązań alternatywnych. Realizacja zakładanych zmian wymaga interwencji ustawodawczej, ponieważ zasady finansowania składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne duchownych oraz funkcjonowania Funduszu Kościelnego zostały określone w przepisach ustawowych.

II. Wymogi określone w art. 34 ust. 2 pkt 3–5 regulaminu Sejmu

[3] Jakie są przewidywane skutki prawne projektowanych rozwiązań?

Projektowane rozwiązania spowodują zmianę przepisów regulujących zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu duchownych oraz finansowania i opłacania składek na te ubezpieczenia, a także zmianę zasad realizacji dotychczasowych zadań Funduszu Kościelnego.

W zakresie ubezpieczeń społecznych zachowany zostanie obowiązek podlegania przez duchownych ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu. Zmienią się natomiast zasady podlegania ubezpieczeniu chorobowemu, które stanie się obowiązkowe dla większości duchownych, dobrowolne dla członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych, natomiast misjonarze w okresach pracy na terenach misyjnych zostaną wyłączeni z tego ubezpieczenia.

Nastąpi zmiana zasad finansowania składek na ubezpieczenia społeczne poprzez odejście od ich finansowania z Funduszu Kościelnego. Składki pozostałych duchownych będą finansowane w wysokości 50% przez duchownego i 50% przez zwierzchnią instytucję kościelną lub związku wyznaniowego. W przypadku członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych oraz misjonarzy w okresach pracy na terenach misyjnych finansowanie składek będzie spoczywało w całości na właściwych instytucjach kościelnych lub związkach wyznaniowych.

W zakresie ubezpieczenia zdrowotnego zachowane zostaną dotychczasowe zasady podlegania temu ubezpieczeniu, natomiast zmienią się zasady finansowania składek. Składki duchownych będących podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych lub zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów osób duchownych będą finansowane przez nich samych. Składki alumnów seminariów duchownych i teologicznych, postulantów, nowicjuszy i juniorystów będą

finansowane przez właściwe seminaria lub zakony, natomiast składki pozostałych duchownych przez zwierzchnie instytucje kościelne lub związki wyznaniowe.

Projekt przewiduje również rozszerzenie zakresu danych przekazywanych do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o informacje dotyczące przynależności duchownych do kościołów i związków wyznaniowych. ZUS uzyska możliwość weryfikowania prawidłowości zgłoszeń do ubezpieczeń poprzez żądanie przedstawienia zaświadczenia potwierdzającego tę przynależność oraz wydawania decyzji o niepodleganiu ubezpieczeniom w przypadkach określonych w ustawie.

Uchylenie art. 9 i 10 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. wiąże się z odejściem od dotychczasowego modelu funkcjonowania Funduszu Kościelnego. Zadania dotyczące finansowania prac konserwatorskich i restauratorskich zabytkowych obiektów sakralnych i kościelnych będą realizowane za pośrednictwem Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków, natomiast zadania związane z dotowaniem działalności charytatywno-opiekuńczej kościołów i związków wyznaniowych zostaną powierzone Funduszowi Wspierania Organizacji Pożytku Publicznego.

Projektowane przepisy określają ponadto zasady rozliczenia składek za okresy poprzedzające wejście w życie ustawy oraz przekazywania nienależnie opłaconych składek w części finansowanej z Funduszu Kościelnego na dochody budżetu państwa.

W zakresie zasad ustalania prawa i wysokości świadczeń z ubezpieczenia społecznego, w razie choroby i macierzyństwa obowiązujące przepisy nie uległyby zmianie. Podobnie nie zmienią się przepisy dotyczące obowiązku odprowadzania składki na Fundusz Pracy i Fundusz Solidarnościowy.

Szczegółowe zmiany w projekcie ustawy

Zmiana ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (art. 1)

Art. 1 pkt 1. Konieczne są zmiany w zakresie definicji płatnika składek. Przyjmuje się, że będą dwie grupy podmiotów (płatników składek) rozliczających składki za osoby duchowne, tj. sami duchowni, jeżeli nie są członkami zakonu lub misjonarzami w okresach pracy na terenach misyjnych albo zwierzchnia instytucja kościelna lub związku wyznaniowego - za członków swoich zakonów lub za misjonarzy w okresach pracy na terenach misyjnych. Ta druga grupa podmiotów może też pełnić funkcje płatnika za innych duchownych, jeżeli ZUS wyrazi na to zgodę (art. 1 pkt 1).

Art. 1 pkt 2. Zmieniono schemat podlegania ubezpieczeniom społecznym duchownych. Nadal będą oni podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu. Natomiast ubezpieczenie chorobowe stanie się obowiązkowe dla duchownych, z wyjątkiem misjonarzy w okresach prac na terenach misyjnych, jak również osób duchownych będących członkami zakonów kontemplacyjnych klauzurowych. Misjonarze w okresach prac na terenach misyjnych nie będą podlegać temu ubezpieczeniu, natomiast członkowie zakonów kontemplacyjnych klauzurowych ubezpieczeniu chorobowemu będą podlegać dobrowolnie.

Art. 1 pkt 3. W zakresie finansowania składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe zmiany wprowadzone zostały wobec duchownych opłacających składki na własne ubezpieczenia, czyli nie będących członkami zakonów kontemplacyjnych klauzurowych lub misjonarzami w okresach pracy na terenach misyjnych. Będą oni finansowali składki na te ubezpieczenia w wysokości 50% składki. Pozostałe 50% składki sfinansuje zwierzchnia instytucja kościelna lub związku wyznaniowego.

Za duchownych - członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych lub duchownych - misjonarzy w okresach pracy na terenach misyjnych 100% składki sfinansuje zwierzchnia instytucja kościelna lub związku wyznaniowego.

W przypadku, w którym duchowny opłaca składki od różnicy w podstawie wymiaru składek jako duchowny i z innego tytułu, a podstawa wymiaru składek z tego tytułu jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia to składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, finansuje duchowny lub zwierzchnia instytucja kościelna lub związku wyznaniowego (po połowie), w części obliczonej od różnicy podstawy wymiaru składek stanowiącej minimalne wynagrodzenie i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z innego tytułu, z którego duchowny podlega tym ubezpieczeniom obowiązkowo.

Poza tym, jeżeli duchowny do podstawy wymiaru składek deklaruje wyższą kwotę niż minimalne wynagrodzenie, to finansuje ją w całości z własnych środków, sam ubezpieczony - duchowny albo zwierzchnia instytucja kościelna lub związku wyznaniowego w przypadku duchownego członka zakonu kontemplacyjnego klauzurowego albo duchownego misjonarza w okresie pracy na terenach misyjnych.

Art. 1 pkt 4. W zakresie obliczania, rozliczania i opłacania składek pozostawiono obowiązki w tym zakresie właściwym instytucjom kościołów lub związków wyznaniowych w stosunku do członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych, misjonarzy przebywających na misjach oraz innych duchownych objętych zgodą Zakładu, o której mowa w art. 4 pkt. 2 lit f.

Pozostali duchowni będą składali deklaracje rozliczeniowe oraz obliczali składki, a opłacali je do ZUS w części (50%), natomiast w pozostałej części (50%) do ZUS opłacają je właściwe instytucje kościołów lub związków wyznaniowych.

Pozostawi się obecne rozwiązania w zakresie rozliczeń składkowych na miesięcznych deklaracjach pomiędzy płatnikiem składek (instytucją kościelną albo duchownym), a ZUS na zasadzie automatycznego sporządzania deklaracji rozliczeniowych przez ZUS, jeśli w stosunku do poprzedniej nie uległy zmianie.

Art. 1 pkt 5. Doprecyzowano przepis, zgodnie z którym obowiązek zgłoszenia do ubezpieczeń, tj. przekazania do ZUS dokumentu zgłoszenia do ubezpieczeń będzie spoczywał na:

a) zwierzchniej instytucji kościelnej lub związku wyznaniowego za duchownych będących członkami zakonów kontemplacyjnych klauzurowych, misjonarzy w okresach pracy na terenach misyjnych oraz za innych duchownych objętych zgodą Zakładu,

b) samych duchownych w pozostałych przypadkach.

Art. 1 pkt 6. ZUS będzie informował każdy kościół lub związek wyznaniowy o wykazaniu przez daną osobę – opłacającą składki jako duchowny, przynależność do tego kościoła lub związku wyznaniowego w zgłoszeniu płatnika składek, przekazywanym do ZUS.

Zmiana ta pozwoli na bieżące weryfikowanie i kontrolę wydatków na składki na ubezpieczenia w części pokrywanej przez te podmioty.

Art. 1 pkt 7. W uwagi na konieczność identyfikacji w zakresie przynależności do konkretnego kościoła lub związku wyznaniowego osoby duchownej rozszerzono zakres danych przekazywanych w zgłoszeniu płatnika składek o informacje dotyczące nazwy kościoła lub związku wyznaniowego figurującego w odpowiednim rejestrze prowadzonym przez ministra właściwego do spraw wyznań

religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych oraz numer, pod którym figuruje kościół lub związek wyznaniowy w tym rejestrze.

Art. 1 pkt 8. Wyżej wskazany zakres danych będzie też zewidencjonowany w rejestrze płatników składek prowadzonym przez ZUS.

Art. 1 pkt 9. Wprowadzono przepis, zgodnie z którym ZUS będzie mógł weryfikować prawidłowość zgłoszeń do ubezpieczeń jako duchownych poprzez wezwanie osoby zgłoszonej z tego tytułu do przedstawienia zaświadczenia potwierdzającego przynależność do kościoła lub związku wyznaniowego, w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania. W przypadku niedochowania tego obowiązku osoba ta przestanie być objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi, a w konsekwencji również chorobowym i wypadkowym, za okresy wstecz, od dnia zgłoszenia do ubezpieczeń. ZUS wyda decyzję w tym przedmiocie.

Uprawnienie ZUS w tym zakresie zostało ograniczone do sytuacji, w których nie posiada on tych informacji, albo ma uzasadnione wątpliwości co do ich aktualności, poprawności lub kompletności.

Dodatkowo, jeżeli ZUS w wyniku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego na podstawie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego lub kontroli wykonywania przez płatnika składek obowiązków z zakresu ubezpieczenia społecznego, stwierdzi brak przynależności do kościoła lub związku wyznaniowego osoby zgłoszonej do ubezpieczeń jako duchownego, to wyda decyzję o niepodleganiu ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym(również chorobowym i wypadkowym).. Decyzja ta będzie wydawana osobie zgłoszonej do ubezpieczeń jako duchowny oraz kościołowi lub związkowi wyznaniowemu, wskazanemu na dokumencie zgłoszeniowym płatnika składek.

Zmiana ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (art. 2)

Uchylenie art. 9 i 10 skutkujące likwidacją Funduszu Kościelnego wymagane jest w związku ze zmianami wprowadzonymi w zakresie nowych zasad finansowania i opłacania składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne duchownych.

Zmiana ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 3) Rozszerzono zakres przychodów Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków o dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej (pkt 1).

Tym samym również zwiększono zakres wydatków Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków o dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej (pkt 2).

Zmiana ustawy z dnia 24 kwietnia 2004 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (art. 4)

W zmienianej ustawie dodano zadanie Funduszowi Wspierania Organizacji Pożytku Publicznego poprzez dotowanie działalności charytatywno-opiekuńczej prowadzonej przez kościoły i związki wyznaniowe w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (pkt 1).

W tym celu Fundusz będzie uzyskiwał dotacje celowe z budżetu państwa (pkt 2).

Zakłada się, że Przewodniczący Komitetu do spraw Pożytku Publicznego, czyli organu administracji rządowej właściwego w sprawach pożytku publicznego i wolontariatu, znowelizuje rozporządzenie

wykonawcze, w którym określi szczegółowe zadania, na które są przeznaczane środki Funduszu Wspierania Organizacji Pożytku Publicznego, oraz szczegółowe zasady jego gospodarki finansowej, uwzględniając potrzebę prowadzenia odrębnej gospodarki finansowej w zakresie realizacji zadań dotyczących wsparcia organizacji pożytku publicznego oraz kościołów i związków wyznaniowych (pkt 3).

Zmiana ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (art. 5)

W zakresie finansowania i opłacania składki na ubezpieczenie zdrowotne osoby duchowne zostały podzielone na 3 grupy. I tak, za:

a) duchownych będących podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych lub zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów osób duchownych – składka będzie finansowane i opłacane przez same osoby duchowne,
b) alumnów wyższych seminariów duchownych i teologicznych, postulantów, nowicjuszy i juniorystów – składka będzie finansowana i opłacane przez wyższe seminaria duchowne albo teologiczne lub zakon albo jego odpowiednik,
c) duchownych nie będących podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych lub zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów osób duchownych – składka będzie finansowana i opłacane przez zwierzchnią instytucję kościelną lub związku wyznaniowego.

Przepis przejściowy (art. 6)

Dodatkowo składki na ubezpieczenia społeczne lub ubezpieczenie zdrowotne za duchownych, którzy do dnia poprzedzającego dzień wejścia w życie ustawy, tj. do dnia 31 grudnia 2026 r. podlegają tym ubezpieczeniom, będą rozliczone i opłacone na zasadach obowiązujących do 31 grudnia 2026 r., czyli przed wejściem w życie projektowanej ustawy.

W przypadku, gdy po wejściu w życie przepisów ustawy konieczna będzie korekta dokumentów rozliczeniowych płatnika składek, w odniesieniu do okresów nieprzedawnionych sprzed daty wejścia ustawy, w zakresie zasad finansowania składek za duchownego, będzie stosowało się nowe zasady, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. Natomiast w sytuacji, w której ZUS stwierdzi, że składki w części finansowanej z Funduszu Kościelnego zostały opłacone nienależnie, dochody te będzie traktował jako dochody budżetu państwa.

[4] Jakie są przewidywane skutki społeczne projektowanych rozwiązań?

Projektowana ustawa wpłynie przede wszystkim na sytuację społeczną i ekonomiczną osób duchownych oraz kościołów i związków wyznaniowych. Skutkiem społecznym będzie przyjęcie przez kościoły i związki wyznaniowe oraz samych obywateli będących duchownymi obowiązków związanych z finansowaniem i opłacaniem składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne.

Podmioty na które oddziałuje projekt.

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie

Budżet państwa	1		Oszczędności z tytułu braku dotacji dla Funduszu Kościelnego
NFZ	1		Zmniejszenie dochodów z tytułu składki na ubezpieczenie zdrowotne spowodowane obniżeniem podstawy składki.
Instytucje kościelne i związki wyznaniowe, instytucje diecezjalne i zakonne	181 – liczba zarejestrowanych kościołów i związków wyznaniowych w Polsce.	Rejestr Instytucji kościelnych MSWiA	Wzrost wydatków z tytułu opłacania składek emerytalno-rentowych i składek zdrowotnych za osoby duchowne.
osoby duchowne	15,3 tys. osób	ZUS	Wzrost kosztów poniesionych z tytułu uiszczania składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne (zwiększenia udziału z 20% do 50%).

Według danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na dzień 31 grudnia 2024 r. grupa duchownych podlegających ubezpieczeniom społecznym, obejmująca członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych oraz misjonarzy przebywających na misjach, liczy 3,6 tys. osób. Składki na ich ubezpieczenia będą finansowane w całości przez właściwe instytucje kościelne lub związki wyznaniowe.

Pozostała grupa duchownych liczy 15,3 tys. osób. Projektowana ustawa wpłynie na ich sytuację ekonomiczną poprzez zwiększenie udziału w finansowaniu składek na ubezpieczenia społeczne z 20% do 50% oraz objęcie większości z nich obowiązkowym ubezpieczeniem chorobowym.

Jednocześnie podwyższenie kwoty składek na ubezpieczenia społeczne finansowanych przez samych duchownych, którzy opłacali składki od podstawy w wysokości minimalnego wynagrodzenia, spowoduje obniżenie podstawy wymiaru składki zdrowotnej, a w konsekwencji zmniejszenie wysokości składek na ubezpieczenie zdrowotne opłacanych przez te osoby.

Wnioskodawcy szacują skutki pieniężne dla rodzin, obywateli i gospodarstw domowych na łączną kwotę –954,0 mln zł w okresie 10 lat od wejścia w życie ustawy. Przewidywane skutki wyniosą: w pierwszym roku –79,4 mln zł, w drugim –82,2 mln zł, w trzecim –85,8 mln zł, w piątym –93,3 mln zł, a w dziesiątym –112,9 mln zł.

Projektowane rozwiązania będą również oddziaływać na kościoły i związki wyznaniowe, których według danych rejestru prowadzonego przez MSWiA jest w Polsce 181. Podmioty te będą ponosiły zwiększone wydatki związane z finansowaniem składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne osób duchownych.

Przewiduje się zachowanie finansowania ze środków publicznych prac konserwatorskich i restauratorskich zabytkowych obiektów sakralnych i kościelnych za pośrednictwem Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków oraz działalności charytatywno-opiekuńczej prowadzonej przez kościoły i związki wyznaniowe za pośrednictwem Funduszu Wspierania Organizacji Pożytku Publicznego.

Projektowane rozwiązania mają również na celu zagwarantowanie osobom duchownym konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego, określonego w art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, w takim samym zakresie, w jakim korzystają z niego inne grupy społeczno-zawodowe.

W ocenie wnioskodawców projekt wychodzi naprzeciw oczekiwaniom społecznym oraz realizuje zobowiązanie ujęte w umowie koalicyjnej, dotyczące rozdziału Kościoła od państwa, opartego na zasadach wzajemnej niezależności oraz bezstronności państwa w sprawach przekonań religijnych i światopoglądowych.

Projektowana ustawa nie będzie miała wpływu na sytuację ekonomiczną i społeczną osób niepełnosprawnych oraz osób starszych.

[5] Jakie są przewidywane skutki gospodarcze projektowanych rozwiązań?

Projektowane rozwiązania nie będą miały wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie dużych przedsiębiorstw oraz mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw. Nie przewiduje się również wpływu projektowanej ustawy na rynek pracy.

Skutki gospodarcze projektowanych rozwiązań będą dotyczyły przede wszystkim zmiany zasad finansowania składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne duchownych oraz przeniesienia ciężaru ich finansowania z budżetu państwa na osoby duchowne oraz kościoły i związki wyznaniowe.

W przypadku członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych oraz misjonarzy w okresach pracy na terenach misyjnych składki będą finansowane przez właściwe instytucje kościelne lub związki wyznaniowe. W przypadku pozostałych duchownych składki na ubezpieczenia społeczne będą finansowane w wysokości 50% przez duchownych i 50% przez kościoły lub związki wyznaniowe, co oznacza zwiększenie udziału duchownych w finansowaniu składek z dotychczasowych 20% do 50%.

Projektowane zmiany spowodują wzrost wydatków instytucji kościelnych i związków wyznaniowych z tytułu finansowania składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne osób duchownych.

Jednocześnie zachowane zostanie finansowanie ze środków publicznych prac konserwatorskich i restauratorskich zabytkowych obiektów sakralnych i kościelnych oraz działalności charytatywno-opiekuńczej prowadzonej przez kościoły i związki wyznaniowe, za pośrednictwem właściwych funduszy.

[6] Jakie są przewidywane skutki finansowe projektowanych rozwiązań, w szczególności wpływ na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego?

Projektowane rozwiązania będą miały pozytywny wpływ na sektor finansów publicznych, przede wszystkim poprzez zmniejszenie wydatków budżetu państwa związanych z finansowaniem składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne osób duchownych z Funduszu Kościelnego.

Przedstawione szacunkowe skutki finansowe uwzględniają zarówno zmniejszenie wydatków budżetu państwa ze względu na brak dofinansowania składek za duchownych z Funduszu Kościelnego, jak i

zmniejszenie dochodów Narodowego Funduszu Zdrowia z tytułu obniżenia podstawy wymiaru składki zdrowotnej dla osób duchownych, wynikającego ze wzrostu wysokości składek na ubezpieczenia społeczne finansowanych przez samych duchownych.

Szacuje się, że wprowadzenie zmian spowoduje w pierwszym roku spadek wydatków budżetu państwa o prawie 267 mln zł, w kolejnych dwóch latach odpowiednio o prawie 276 mln zł i 288 mln zł, ze wzrastającym trendem kształtującym się na poziomie około 313 mln zł w 2030 r. i około 380 mln zł w 2035 r.

W okresie 10 lat zmniejszenie wydatków budżetu państwa z tytułu braku konieczności przekazywania dotacji na finansowanie składek z Funduszu Kościelnego oszacowano na 3205,6 mln zł, tj. około 3,2 mld zł. Jednocześnie przewiduje się zmniejszenie dochodów Narodowego Funduszu Zdrowia o 25,4 mln zł w okresie 10 lat, tj. od 2,1 mln zł do 3 mln zł rocznie.

Łączne saldo sektora finansów publicznych w okresie 10 lat oszacowano na 3180,2 mln zł.

Przewidywane skutki finansowe w okresie 10 lat od wejścia w życie ustawy (mln zł, ceny bieżące)

	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	*Łącznie (0-10)*
Dochody ogółem		-2,1	-2,2	-2,3	-2,4	-2,5	-2,6	-2,7	-2,8	-2,9	-3,0	-25,4
budżet państwa		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
JST		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
pozostałe jednostki (oddzielnie)		-2,1	-2,2	-2,3	-2,4	-2,5	-2,6	-2,7	-2,8	-2,9	-3,0	-25,4
NFZ		-2,1	-2,2	-2,3	-2,4	-2,5	-2,6	-2,7	-2,8	-2,9	-3,0	-25,4
ZUS		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Wydatki ogółem		-266,7	-276,0	-288,1	-300,6	-313,2	-326,0	-338,7	-351,8	-365,3	-379,1	-3205,6
budżet państwa		-266,7	-276,0	-288,1	-300,6	-313,2	-326,0	-338,7	-351,8	-365,3	-379,1	-3205,6
JST		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
pozostałe jednostki (oddzielnie)		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
NFZ		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ZUS		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo ogółem		264,6	273,9	285,8	298,2	310,7	323,4	336,0	349,0	362,4	376,1	3180,2
budżet państwa		266,7	276,0	288,1	300,6	313,2	326,0	338,7	351,8	365,3	379,1	3205,6
JST		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

pozostałe jednostki (oddzielnie)		-2,1	-2,2	-2,3	-2,4	-2,5	-2,6	-2,7	-2,8	-2,9	-3,0	-25,4
NFZ		-2,1	-2,2	-2,3	-2,4	-2,5	-2,6	-2,7	-2,8	-2,9	-3,0	-25,4
ZUS		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Przedstawione szacunkowe skutki finansowe uwzględniają zarówno zmniejszenie wydatków dla budżetu państwa ze względu na brak dofinansowania składek za duchownych z Funduszu Kościelnego, jak i zmniejszenie dochodów do NFZ z tytułu obniżenia podstawy składki zdrowotnej dla osób duchownych, z uwagi na wzrost wysokości składek na ubezpieczenia społeczne, które będą finansować sami duchowni. Składka zdrowotna bowiem ulega pomniejszeniu o wysokość składek na ubezpieczenia społeczne, które finansują ubezpieczeni.

W przedstawionej prognozie dochody budżetu państwa, jednostek samorządu terytorialnego oraz ZUS pozostają bez zmian i wynoszą 0,0 mln zł w każdym roku prognozy. Zmniejszenie dochodów ogółem wynika wyłącznie ze zmniejszenia dochodów NFZ. Wydatki budżetu państwa odpowiadają całości wykazanego zmniejszenia wydatków sektora finansów publicznych. W odniesieniu do jednostek samorządu terytorialnego, NFZ, ZUS oraz pozostałych jednostek sektora finansów publicznych nie wykazano zmian wydatków. Saldo jednostek samorządu terytorialnego i ZUS wynosi 0,0 mln zł w całym okresie prognozy.

Skutki finansowe wprowadzenia ustawy wynikają z likwidacji dofinansowania składek z Funduszu Kościelnego, zmiany źródeł finansowania składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne osób duchownych oraz objęcia większości duchownych obowiązkowym ubezpieczeniem chorobowym.

Przyjęto następujące założenia:

1) Wszystkie osoby duchowne będą podlegały obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym oraz wypadkowemu.
2) W przypadku członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych oraz misjonarzy, obejmujących łącznie 3,6 tys. osób, składki będą finansowane przez kościoły, związki wyznaniowe lub instytucje diecezjalne i zakonne.
3) W przypadku pozostałych duchownych, obejmujących 15,3 tys. osób, składki będą finansowane w wysokości 50% przez duchownych i 50% przez kościoły, związki wyznaniowe lub instytucje diecezjalne i zakonne.
4) W przypadku członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych, obejmujących 3 tys. osób, ubezpieczenie chorobowe będzie dobrowolne, natomiast w przypadku pozostałych duchownych, obejmujących 15,3 tys. osób, będzie obowiązkowe.
5) Minimalne wynagrodzenie za pracę od 1 stycznia 2026 r. wynosi 4806 zł. Wysokość minimalnego wynagrodzenia na kolejne lata została zaprognozowana na podstawie trendu wzrostu relacji minimalnego wynagrodzenia do przeciętnego wynagrodzenia, z uwzględnieniem przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.

Wydatki budżetu państwa przeznaczane dotychczas na Fundusz Kościelny zmniejszą się o około 95% środków wydatkowanych na składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne osób duchownych. Pozostałe około 5% środków, przeznaczanych dotychczas na wspomaganie kościelnej działalności charytatywnej oraz remonty i konserwację zabytków należących do kościołów i związków wyznaniowych, powinno zostać przekierowane do innych właściwych funduszy celowych.

W przedstawionej tabeli skutków finansowych nie wykazano zwiększenia dochodów i wydatków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z uwagi na brak informacji o liczbie duchownych opłacających dobrowolnie składki na ubezpieczenie chorobowe.

Przy założeniu, że 10% duchownych nie opłacało dotychczas składek na ubezpieczenie chorobowe, objęcie ich obowiązkowym ubezpieczeniem chorobowym spowodowałoby zwiększenie dochodów FUS w okresie 10 lat o około 25 mln zł, tj. od 2 mln zł do 3 mln zł rocznie.

Przy założeniu, że 25% duchownych nie opłacało dotychczas składek na ubezpieczenie chorobowe, objęcie ich obowiązkowym ubezpieczeniem chorobowym spowodowałoby zwiększenie dochodów FUS w okresie 10 lat o około 63 mln zł, tj. od 5 mln zł do 7 mln zł rocznie.

Nie przewiduje się zmian wpływów i wydatków Funduszu Pracy oraz Funduszu Solidarnościowego.

Projektowane rozwiązania nie powinny również spowodować zwiększenia dodatkowych kosztów związanych z systemami informatycznymi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

W odniesieniu do budżetów jednostek samorządu terytorialnego nie przewiduje się zmian dochodów ani wydatków związanych z wejściem w życie projektowanej ustawy.

[7] Wykaz źródeł finansowania, jeśli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Projektowane zmiany będą generowały pozytywne (dodatnie) skutki finansowe po stronie wydatków budżetu państwa. Wydatki aktualnie przeznaczone z budżetu państwa na Fundusz Kościelny zmniejszą się o ok. 95% obecnie wydatkowanych środków z Funduszu Kościelnego na składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne osób duchownych.

Wartość pozostałych ok. 5% środków przeznaczanych dotychczas z Funduszu Kościelnego na wspomaganie kościelnej działalności charytatywnej oraz remonty i konserwację zabytków należących do kościołów i związków wyznaniowych powinna zostać, jako wydatek budżetu państwa, przekierowana do innych właściwych funduszy celowych.

Zachowana będzie partycypacja środków publicznych w zakresie koniecznych nakładów na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich obiektów sakralnych i kościelnych, które mają wartość zabytkową. Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków w tym zakresie będzie otrzymywał dotacje celowe z budżetu państwa.

Dodatkowo przewiduje się dodanie Funduszowi Wspierania Organizacji Pożytku Publicznego dodatkowego zadania w zakresie dotowania działalności charytatywno-opiekuńczej prowadzonej przez kościoły i związki wyznaniowe. W tym celu będzie on uzyskiwał dotacje celowe z budżetu państwa.

[8] Czy projekt ustawy podlega procedurze notyfikacyjnej?

- **Nie**

Projektowana ustawa nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.) i w związku z tym nie podlega notyfikacji.

III. Wymogi określone w art. 34 ust. 2a i 2b regulaminu Sejmu

[9] Czy projekt ustawy zawiera przepisy określające zasady podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

- **Nie**
- Tak

Projekt ustawy nie zawiera przepisów określających zasady podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej.

Projektowane rozwiązania dotyczą zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu osób duchownych, finansowania i opłacania składek na te ubezpieczenia oraz zmiany zasad realizacji dotychczasowych zadań Funduszu Kościelnego.

Projektowane przepisy nie regulują zasad funkcjonowania przedsiębiorstw i nie będą miały wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie dużych przedsiębiorstw oraz mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.

[10] Czy wdrożenie projektowanych przepisów spowoduje obciążenia administracyjne mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

- **Nie**
- Tak

Wdrożenie projektowanych przepisów nie spowoduje obciążeń administracyjnych mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców. Projektowana ustawa nie będzie miała wpływu na funkcjonowanie mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.

Projektowane zmiany dotyczą zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu osób duchownych oraz finansowania i opłacania składek na te ubezpieczenia.

Nie zmieni się liczba dokumentów ubezpieczeniowych przekazywanych do ZUS przez płatników składek i ubezpieczonych. Wprowadzone zmiany dotyczą nieznacznego zwiększenia lub zmiany danych przekazywanych do ZUS.

[11] Czy projekt ustawy zawiera przepisy regulacyjne lub określa wymogi dotyczące świadczenia usług transgranicznych w rozumieniu ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (art. 34 ust. 2b regulaminu Sejmu)?

- **Nie**
- Tak

Warszawa, 13 listopada 2026 r.

BEOS-WPEiM-2753/26

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu likwidacji Funduszu Kościelnego (przedstawiciel wnioskodawców: posłanka Anna Maria Żukowska)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2026 r. poz. 573, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Proponowana ustawa przewiduje nowelizację: ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych[1] (dalej: u.s.u.; art. 1 projektu); ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego[2] (dalej: u.F.K.; art. 2 projektu); ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami[3] (dalej: u.o.z.; art. 3 projektu); ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie[4] (dalej: u.d.p.p.; art. 4 projektu); ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych[5] (dalej: u.ś.o.z.; art. 5 projektu).

Projekt zakłada uchylenie regulacji dotyczących Funduszu Kościelnego[6] (uchylane art. 8-10 u.F.K).

Konsekwencją wprowadzanej zmiany jest modyfikacja regulacji

[1] Dz. U. z 2026 r. poz. 1474.
[2] Dz. U. Nr 9, poz. 87, ze zm.
[3] Dz. U. z 2024 r. poz. 1292, ze zm.
[4] Dz. U. z 2025 r. poz. 1338, ze zm.
[5] Dz. U. z 2025 r. poz. 1461, ze zm.
[6] Zgodnie z art. 9 u.F.K. Fundusz Kościelny świadczy na następujące cele: utrzymanie i odbudowa kościołów; udzielanie duchownym pomocy, materialnej i lekarskiej oraz organizowanie dla nich domów wypoczynkowych; opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne duchownych w wymiarze określonym w u.s.u.; wykonywanie działalności charytatywno-opiekuńczej. Ponadto, przepis ten stanowi, że Rada Ministrów może rozszerzyć zakres celów Funduszu Kościelnego również na inne potrzeby kościelne i charytatywne.

dotyczących systemu ubezpieczeń społecznych wobec duchownych. Zgodnie z proponowaną ustawą obowiązkowo ubezpieczeniu chorobowemu będą podlegały osoby duchowne, z wyłączeniem misjonarzy w okresach pracy na terenach misyjnych oraz członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych (zmieniany art. 11 u.s.u.)[7]. Osoby duchowne będące członkami zakonów kontemplacyjnych klauzurowych będą podlegały ubezpieczeniu chorobowemu dobrowolnie, na swój wniosek. Projekt wprowadza zmienione mechanizmy finansowania składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe osób duchownych (zmieniany art. 16 ust. 10-11 u.s.u.). W szczególności, składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe osób duchownych podlegających obowiązkowo tym ubezpieczeniom, będą finansowane przez: 1) duchownych – w wysokości 50% składki; zwierzchnią instytucję kościelną lub związku wyznaniowego – w wysokości 50% składki; 2) zwierzchnią instytucję kościelną lub związku wyznaniowego – w wysokości 100% składki za członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych, misjonarzy w okresach pracy na terenach misyjnych oraz za innych duchownych objętych zgodą Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (dalej: ZUS; zmieniany art. 16 ust. 10 u.s.u.).

Projekt zawiera regulacje dotyczące danych osobowych. Zgodnie z nowelizacją zgłoszenie płatnika składek[8]: 1) osoby fizycznej, w przypadku duchownych będzie obejmowało także nazwę kościoła lub związku wyznaniowego figurującego w odpowiednim rejestrze prowadzonym przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych wraz z numerem, pod którym figuruje kościół lub związek wyznaniowy w tym rejestrze; 2) osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, w przypadku zwierzchniej instytucji kościelnej lub związku wyznaniowego będzie obejmowało nazwę kościoła lub związku wyznaniowego figurującego w odpowiednim rejestrze prowadzonym przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych wraz z numerem, pod którym figuruje kościół lub związek wyznaniowy w tym rejestrze (zmieniany art. 43 ust. 4 i ust. 5 u.s.u.). Na koncie płatnika składek będzie ewidencjonowana nazwa kościoła lub związku wyznaniowego figurującego w odpowiednim rejestrze prowadzonym przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych wraz z numerem, pod którym figuruje kościół lub związek wyznaniowy w tym rejestrze (zmieniany art. 45 ust. 1 u.s.u.). Duchowny, którego składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe są finansowane na określonych ustawowo zasadach, na żądanie ZUS, będzie obowiązany przedstawić zaświadczenie wydane przez kościół lub związek wyznaniowy potwierdzające przynależność do tego kościoła lub związku

[7] Projektowana zmiana art. 11 ust. 1 u.s.u. przewiduje jednocześnie wyłączenie marynarzy z obowiązkowego ubezpieczenia chorobowego.

[8] Na podstawie art. 43 ust. 1 u.s.u. płatnicy składek, z wyłączeniami, są zobowiązani do złożenia druku (zgłoszenie płatnika składek w ZUS) w określonym ustawowo terminie.

wyznaniowego, w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania, pod rygorem stwierdzenia w drodze decyzji ZUS niepodlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym osoby zgłoszonej jako duchowny (dodawany art. 48ca u.s.u.). Ponadto ZUS będzie mógł żądać od ubezpieczonego zaświadczenia o przynależności do kościoła lub związku wyznaniowego albo na uzasadnione wątpliwości co do aktualności, poprawności lub kompletności tych informacji.

Zmiana u.o.z. dotyczy funkcjonowania Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków (dalej: NFOZ; zmieniany art. 83b ust. 3 i ust. 4 u.o.z.). Projekt zakłada rozszerzenie zakresu przychodów NFOZ o dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej. Jednocześnie przewidziano rozszerzenie katalogu wydatków tego funduszu poprzez dodanie możliwości dofinansowania nakładów koniecznych na wykonanie tych prac.

Zmiana u.d.p.p. dotyczy funkcjonowania Fundusz Wspierania Organizacji Pożytku Publicznego (dalej: FWOPP; zmieniany art. 27ab u.d.p.p.). Nowelizacja określa rozszerzenie zadań FWOPP poprzez wprowadzenie możliwości dotowania działalności charytatywno-opiekuńczej prowadzonej przez kościoły i związki wyznaniowe w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania[9]. Szczegółowe zadania, na które są przeznaczane środki FWOPP, oraz szczegółowe zasady gospodarki tym funduszem zostaną określone w drodze rozporządzenia przez Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego. W projekcie przewidziano rozszerzenie katalogu przychodów FWOPP poprzez dodanie dotacji celowych z budżetu państwa na realizację wymienionych wyżej zadań.

Zmiana u.ś.o.z. dotyczy zasad finansowania i opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne: 1) duchownych będących podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych lub zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów osób duchownych – składki te będą finansowane i opłacanie przez osoby duchowne; 2) alumnów wyższych seminariów duchownych i teologicznych, postulantów, nowicjuszy i juniorystów – składki te będą finansowane i opłacane przez wyższe seminarium duchowne albo teologiczne lub zakon albo jego odpowiednik; 3) duchownych niebędących podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych lub zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów osób duchownych – składki te będą finansowane i opłacane przez zwierzchnią instytucję kościelną lub związku wyznaniowego (zmieniany art. 86 u.ś.o.z.).

Nowelizacja zawiera przepisy przejściowe (art. 6 projektu).

Proponowana ustawa miałaby wejść w życie z dniem 1 stycznia 2027 r.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

2.1. Ze względu na przedmiot projektu ustawy w analizie należy

[9] Dz. U. z 2023 r. poz. 265.

uwzględnić rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego[10] (dalej: rozporządzenie (WE) nr 883/2004) oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego[11] (dalej: rozporządzenie (WE) nr 987/2009).

Rozporządzenie (WE) nr 883/2004 ustanawia wspólne zasady dotyczące ochrony praw w zakresie zabezpieczenia społecznego podczas przemieszczania się w ramach UE, a także Islandii, Liechtensteinu, Norwegii i Szwajcarii. Rozporządzenie to nie zastępuje systemów krajowych jednolitym systemem europejskim. Państwa członkowskie UE mają kompetencje do decydowania o aspektach, takich jak: beneficjenci systemów zabezpieczenia społecznego, poziomy świadczeń oraz warunki kwalifikujące.

2.2. Proponowane przepisy powinny także zostać poddane ocenie co do zgodności z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE[12] (dalej: RODO). Reguluje ono ochronę osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych oraz swobodny przepływ danych osobowych.

Zgodnie z RODO dane osobowe oznaczają wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej. Możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora takiego jak imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy lub jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej (art. 4 pkt 1 RODO).

Przetwarzanie danych osobowych oznacza operację lub zestaw operacji wykonywanych na danych osobowych lub zestawach danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany, taką jak zbieranie, utrwalanie, organizowanie, porządkowanie, przechowywanie, adaptowanie lub modyfikowanie, pobieranie, przeglądanie, wykorzystywanie, ujawnianie poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywanie lub łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie (art. 4 pkt 2 RODO).

[10] Dz. Urz. UE L 166 z 30.4.2004, s. 1, Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne: rozdz. 5, t. 5, s. 72, ze zm.; ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2004/883/2019-07-31.
[11] Dz. Urz. UE L 284 z 30.10.2009, s. 1, ze zm.
[12] Dz. Urz. UE L 119 z 4.5.2016, s. 1, ze zm.; ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/2016-05-04.

3. Analiza przepisów projektu ustawy pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

3.1. Proponowana regulacja nie określa ani nie modyfikuje zasad koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Można stwierdzić, że proponowane rozwiązania nie są sprzeczne z rozporządzeniem (WE) nr 883/2004 oraz rozporządzeniem (WE) nr 987/2009.

3.2. W art. 1 projektu (zmieniane art. 43 ust. 4 i ust. 5 oraz art. 45 ust. 1 u.s.u.) przewidziano regulacje w zakresie przetwarzania danych osobowych osób fizycznych związanych z przynależnością do kościoła lub związku wyznaniowego na potrzeby systemu ubezpieczeń społecznych. Przepisy te powinny zostać poddany ocenie co do zgodności z RODO. W art. 9 RODO wskazano przesłanki dopuszczalności przetwarzania szczególnych kategorii danych osobowych, do których zaliczono m.in. przekonania religijne. Przesłanki te mają autonomiczny i niezależny charakter. W odniesieniu do analizowanego przypadku należy przywołać art. 9 ust. 2 lit. b RODO, zgodnie z którym zakaz przetwarzania szczególnych kategorii danych osobowych nie ma zastosowania jeśli przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązków i wykonywania szczególnych praw przez administratora lub osobę, której dane dotyczą, w dziedzinie prawa pracy, zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej, o ile jest to dozwolone prawem Unii lub prawem państwa członkowskiego, lub porozumieniem zbiorowym na mocy prawa państwa członkowskiego przewidującymi odpowiednie zabezpieczenia praw podstawowych i interesów osoby, której dane dotyczą. Projektowana ustawa zawiera regulacje będące podstawą przetwarzania danych osobowych osób duchownych na potrzeby systemu ubezpieczeń społecznych. Należy uznać, że proponowane przepisy spełniają kryteria legalności przetwarzania danych osobowych określone w art. 9 ust. 2 lit. b RODO. Projekt ustawy nie jest zatem sprzeczny z przepisami dotyczącymi ochrony danych osobowych zawartymi w RODO.

4. Konkluzje

Poselski projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu likwidacji Funduszu Kościelnego nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej

Autor:
Konrad Kuszel
ekspert ds. legislacji
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:
Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik
/*podpisano elektronicznie*/

Warszawa, 13 listopada 2026 r.

BEOS-WPEiM-2754/26

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu likwidacji Funduszu Kościelnego (przedstawiciel wnioskodawców: posłanka Anna Maria Żukowska) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu

Proponowana ustawa przewiduje nowelizację: ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych[1] (dalej: u.s.u.; art. 1 projektu); ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego[2] (dalej: u.F.K.; art. 2 projektu); ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami[3] (dalej: u.o.z.; art. 3 projektu); ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie[4] (dalej: u.d.p.p.; art. 4 projektu); ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych[5] (dalej: u.ś.o.z.; art. 5 projektu).

Projekt zakłada uchylenie regulacji dotyczących Funduszu Kościelnego[6] (uchylane art. 8-10 u.F.K).

Konsekwencją wprowadzanej zmiany jest modyfikacja regulacji

[1] Dz. U. z 2026 r. poz. 1474.
[2] Dz. U. Nr 9, poz. 87, ze zm.
[3] Dz. U. z 2024 r. poz. 1292, ze zm.
[4] Dz. U. z 2025 r. poz. 1338, ze zm.
[5] Dz. U. z 2025 r. poz. 1461, ze zm.
[6] Zgodnie z art. 9 u.F.K. Fundusz Kościelny świadczy na następujące cele: utrzymanie i odbudowa kościołów; udzielanie duchownym pomocy, materialnej i lekarskiej oraz organizowanie dla nich domów wypoczynkowych; opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne duchownych w wymiarze określonym w u.s.u.; wykonywanie działalności charytatywno-opiekuńczej. Ponadto, przepis ten stanowi, że Rada Ministrów może rozszerzyć zakres celów Funduszu Kościelnego również na inne potrzeby kościelne i charytatywne.

dotyczących systemu ubezpieczeń społecznych wobec duchownych. Zgodnie z proponowaną ustawą obowiązkowo ubezpieczeniu chorobowemu będą podlegały osoby duchowne, z wyłączeniem misjonarzy w okresach pracy na terenach misyjnych oraz członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych (zmieniany art. 11 u.s.u.)[7]. Osoby duchowne będące członkami zakonów kontemplacyjnych klauzurowych będą podlegały ubezpieczeniu chorobowemu dobrowolnie, na swój wniosek. Projekt wprowadza zmienione mechanizmy finansowania składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe osób duchownych (zmieniany art. 16 ust. 10-11 u.s.u.). W szczególności, składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe osób duchownych podlegających obowiązkowo tym ubezpieczeniom, będą finansowane przez: 1) duchownych – w wysokości 50% składki; zwierzchnią instytucję kościelną lub związku wyznaniowego – w wysokości 50% składki; 2) zwierzchnią instytucję kościelną lub związku wyznaniowego – w wysokości 100% składki za członków zakonów kontemplacyjnych klauzurowych, misjonarzy w okresach pracy na terenach misyjnych oraz za innych duchownych objętych zgodą Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (dalej: ZUS; zmieniany art. 16 ust. 10 u.s.u.).

Projekt zawiera regulacje dotyczące danych osobowych. Zgodnie z nowelizacją zgłoszenie płatnika składek[8]: 1) osoby fizycznej, w przypadku duchownych będzie obejmowało także nazwę kościoła lub związku wyznaniowego figurującego w odpowiednim rejestrze prowadzonym przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych wraz z numerem, pod którym figuruje kościół lub związek wyznaniowy w tym rejestrze; 2) osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, w przypadku zwierzchniej instytucji kościelnej lub związku wyznaniowego będzie obejmowało nazwę kościoła lub związku wyznaniowego figurującego w odpowiednim rejestrze prowadzonym przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych wraz z numerem, pod którym figuruje kościół lub związek wyznaniowy w tym rejestrze (zmieniany art. 43 ust. 4 i ust. 5 u.s.u.). Na koncie płatnika składek będzie ewidencjonowana nazwa kościoła lub związku wyznaniowego figurującego w odpowiednim rejestrze prowadzonym przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych wraz z numerem, pod którym figuruje kościół lub związek wyznaniowy w tym rejestrze (zmieniany art. 45 ust. 1 u.s.u.). Duchowny, którego składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe są finansowane na określonych ustawowo zasadach, na żądanie ZUS, będzie obowiązany przedstawić zaświadczenie wydane przez kościół lub związek

[7] Projektowana zmiana art. 11 ust. 1 u.s.u. przewiduje jednocześnie wyłączenie marynarzy z obowiązkowego ubezpieczenia chorobowego.

[8] Na podstawie art. 43 ust. 1 u.s.u. płatnicy składek, z wyłączeniami, są zobowiązani do złożenia druku (zgłoszenie płatnika składek w ZUS) w określonym ustawowo terminie.

wyznaniowy potwierdzające przynależność do tego kościoła lub związku wyznaniowego, w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania, pod rygorem stwierdzenia w drodze decyzji ZUS niepodlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym osoby zgłoszonej jako duchowny (dodawany art. 48ca u.s.u.). Ponadto ZUS będzie mógł żądać od ubezpieczonego zaświadczenia o przynależności do kościoła lub związku wyznaniowego albo na uzasadnione wątpliwości co do aktualności, poprawności lub kompletności tych informacji.

Zmiana u.o.z. dotyczy funkcjonowania Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków (dalej: NFOZ; zmieniany art. 83b ust. 3 i ust. 4 u.o.z.). Projekt zakłada rozszerzenie zakresu przychodów NFOZ o dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej. Jednocześnie przewidziano rozszerzenie katalogu wydatków tego funduszu poprzez dodanie możliwości dofinansowania nakładów koniecznych na wykonanie tych prac.

Zmiana u.d.p.p. dotyczy funkcjonowania Fundusz Wspierania Organizacji Pożytku Publicznego (dalej: FWOPP; zmieniany art. 27ab u.d.p.p.). Nowelizacja określa rozszerzenie zadań FWOPP poprzez wprowadzenie możliwości dotowania działalności charytatywno-opiekuńczej prowadzonej przez kościoły i związki wyznaniowe w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania[9]. Szczegółowe zadania, na które są przeznaczane środki FWOPP, oraz szczegółowe zasady gospodarki tym funduszem zostaną określone w drodze rozporządzenia przez Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego. W projekcie przewidziano rozszerzenie katalogu przychodów FWOPP poprzez dodanie dotacji celowych z budżetu państwa na realizację wymienionych wyżej zadań.

Zmiana u.ś.o.z. dotyczy zasad finansowania i opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne: 1) duchownych będących podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych lub zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów osób duchownych – składki te będą finansowane i opłacanie przez osoby duchowne; 2) alumnów wyższych seminariów duchownych i teologicznych, postulantów, nowicjuszy i juniorystów – składki te będą finansowane i opłacane przez wyższe seminarium duchowne albo teologiczne lub zakon albo jego odpowiednik; 3) duchownych niebędących podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych lub zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów osób duchownych – składki te będą finansowane i opłacane przez zwierzchnią instytucję kościelną lub związku wyznaniowego (zmieniany art. 86 u.ś.o.z.).

Nowelizacja zawiera przepisy przejściowe (art. 6 projektu).

Projekt ustawy nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej.

[9] Dz. U. z 2023 r. poz. 265.

Poselski projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu likwidacji Funduszu Kościelnego **nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej** w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu.

Autor:
Konrad Kuszel
ekspert ds. legislacji
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:
Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik
/*podpisano elektronicznie*/